

Projektbeskrivelse pædagogens ændrede arbejdsvilkår

Projektet handler om, hvordan pædagoger håndterer de mange forskellige og forskelligartede aktiviteter i dagligdagen i børnehaver og skolefritidsordninger

Hvad er baggrunden for projektet

Baggrunden for projektet er to væsentlige ændringer i de rammer, som pædagoger tidligere har arbejdet under og som pædagogerne er uddannet til.

For det første ses dagtilbud i dag som en del af uddannelsessystemet. Som noget nyt anvender Institutioner idag læreplaner, og undervisning, læring og udvikling er i højere grad blevet opgaver, som også hører de traditionelle pasningsinstitutioner til. Derfor skal pædagogerne kunne lede, stimulere og udvikle børn, der må orientere sig i skiftende kontekster ud fra ikke klare og autoritative krav. Herved udfordres pædagogernes opgaver, dels ved at der føjes nye opgaver til den pædagogiske praksis, dels ved at pædagogerne skal forvalte og administrere forholdet mellem de forskellige typer af pædagogisk praksis, der efterfølgende findes i institutionerne. At læringen bringes ind i institutionen betyder også, at pædagogerne skal mestre forskellige succeskriterier.

For det andet oplever børn i dag tidligere i deres liv en anden mangfoldighed af sociale sammenhænge. I dagens samfund findes der under opvæksten langt flere valgmuligheder og alternativer, end det er muligt at realisere. Børn har dermed mulighed for større sociale kontaktflader. Dertil kommer, at mangfoldigheden af de normer, værdier og den opdragelse, som børn bringer med til institutionerne er større end tidligere.

Undersøgelsen forankres i sociologen Niklas Luhmanns systemteori, hvor det sociale forstås som kommunikation. Undersøgelsen er således specielt opmærksom på kommunikationen mellem pædagoger og bør.

Ved at sætte fokus på kommunikation bliver det muligt at iagttage og forstå forskellige aktiviteter og skiftene mellem forskellige aktiviteter i sociale kontekster, hvorved eventuelle ændrede kompetencekrav tydeliggøres. I dag indgår mennesker i en større mangfoldighed af kontekster og sociale sammenhænge. Til sammen betyder ovenstående to ændringer, at pædagoger og børn ud over den større mangfoldighed også skal forholde sig til mere mangfoldighed indenfor hver enkelt kontekst. Institutionen i sig selv er også en kontekst, der præges af større social mangfoldighed i form af forskellige aktiviteter med hver deres succeskriterier. Når der i hverdagen er skift mellem kontekster med forskellige kriterier, vil der i overgangen

være en risiko for, at barnet 'tabes', dvs. at barnet ikke kan profitere af den omsorg og de henvendelser, som pædagogerne iværksætter. Det betyder, at både børn og pædagoger skal forholde sig til og supplere deres styringsredskaber og daglige holdepunkter med andre redskaber og praktikker end tidligere.

Konsekvensen for pædagogerne er, at de udover den kompleksitet som mange og nye aktiviteter lægger til arbejdet, også må tænke socialisering anderledes end tidligere. Pædagogerne skal ikke længere lære barnet at navigere i en enkel og homogen verden, men derimod i en mangfoldighed af mangfoldige kontekster. Den sociale mangfoldighed [kompleksitet] konfronterer og udfordrer traditionelle forståelser af pædagogens arbejde, opdragelse, læring og udvikling, samt inklusion-/eksklusionsbetingelser inden for institutioner.

Formålet

Der mangler viden dels om, hvordan det påvirker pædagogernes arbejdsvilkår, at der er nye og andre typer af arbejdsopgaver i hverdagen. Dels mangler der viden om, hvordan det udfordrer pædagogernes nuværende kompetencer, at der tilføjes nye aktiviteter og opgaver.

Formålet med projektet er derfor at udvikle ny viden om pædagogens professionelle arbejde og de udfordringer dette arbejde står overfor med at skulle kommunikere forskellige typer af forventninger til børnene. Det sker i henseende til pædagogens muligheder for professionel håndtering af skift mellem kontekster og de kriterier, som er gældende i disse kontekster.

Undersøgelsens gennemførelse kan udspecificeres til en række punkter:

- At skabe overblik over litteraturen, der beskriver forventninger til aktiviteter og opgaver i børnehaver og skolefritidsordninger.
- Undersøge hvilke ændringer pædagogerne oplever i arbejdsvilkårene, når den sociale mangfoldighed påvirker børn.
- Undersøge og diskutere hvilke dilemmaer pædagogerne oplever
- Undersøge og vurdere, hvordan pædagoger forstår og håndterer børnene i den nye mangfoldighed.
- Identificere hvilke kompetenceudfordringer og –behov pædagogerne oplever at have.
- Diskutere perspektiver for kompetenceudvikling og muligheder for efteruddannelse

Undersøgelsesdesignet – og hvad vi gerne vil opnå.

Undersøgelsen er bygget op af nedenstående tre dele. Der er overlap mellem de tre dele af undersøgelsen, men tidsmæssigt afsluttes litteraturstudiet og den kvalitative del af undersøgelsen før den afsluttende spørgeskemaundersøgelse.

Litteraturstudiet udføres som en systematisk læsning af dokumenter om samfundsmæssige forventninger til børnehavers og skolefritidsordningers funktion. Litteraturstudiet skal dels sikre et overblik over den eksisterende viden og sikre at det empiriske studie er solidt forankret i anvendte kategorier.

Litteraturstudiet er i vidt omfang styrende for, hvordan den empiriske del af undersøgelsen tilrettelægges, både gennem de begreber, der anvendes, men også så vidt muligt den praktiske udformning.

Det kvalitative studie skal undersøge, hvordan pædagogerne oplever de forandringer, der er sket i institutionerne på grund af større mangfoldighed, og hvordan pædagogerne håndterer de ændrede vilkår. Samtidig undersøges pædagogernes vurderinger af dilemmaer i dagligdagen og kompetencebehov.

Fokusgruppeinterviewene har to formål. Dels har interviewene til formål at give perspektiver og vurderinger på pædagogernes oplevelser, dels at give relevante svarkategorier til den afsluttende survey. De to forskellige formål betyder, at undersøgelsen dels vil gå efter det problemorienterede perspektiv, dels efter mangfoldighed og forskellighed.

Spørgeskemaundersøgelsen har til formål at gøre resultaterne fra fokusgruppeinterviewet mere generelle og målbare, hvorved vi får et billede af omfang og dybde i pædagogernes erfaringer og vurderinger. Den systemteoretiske tankegang, der udgør det teoretiske grundlag for undersøgelsen er kendetegnet ved, at der netop ikke er fokus på enkeltindivider, men interaktion. Dataindsamlingen i spørgeskemaundersøgelsen vil derfor foregå via kommuner og institutioner. Herved håber vi at få mulighed for at lave analyser, der ikke blot kontrollerer for individuelle faktorer, men også undersøger institutionens betydning og dermed samspillet mellem indhold og form.

I analyserne vil der være fokus på statistiske sammenhænge. Der er ikke tale om analyser af årsag og virkning, og undersøgelsen kommer ikke til at drage konklusioner om, hvad der betinger pædagogernes holdninger og vurderinger. Den vil derimod beskrive, hvilke karakteristika, der hænger sammen med, hvordan pædagogerne oplever og håndterer de nye arbejdsvilkår: Om pædagoger over hele landet viser sig at stå med enten ens eller forskellige udfordringer? Om pædagoger hver dag løser udfordringerne ad hoc på deres egen måde, fordi de mangler redskaber?

Hvem skal deltage i projektet?

Pædagoger er ansat i forskellige typer af institutioner og har dermed forskellige arbejdsvilkår. Derfor vælger vi at interviewe pædagoger, der er ansat i enten børnehaver eller SFO'er.

Der er udvalgt 6 kommuner på landsplan. Disse er udvalgt ud fra geografisk beliggenhed og pædagogisk grundlag. Vi søger kontakt med børnehaver og skolefritidsordninger via kommunerne. I selve udvælgelsen

af deltagende institutioner vægtes forskelligheden i institutionerne, for at øge mangfoldigheden blandt de deltagende pædagoger.

I den kvantitative del af undersøgelsen udvælges en række institutioner tilfældigt. Der udvælges ca. 400 børnehaver/integrerede institutioner og 400 SFO'er. Samtlige pædagoger i de udvalgte institutioner, der arbejder med børn i alderen 3-9 år opfordres til deltagelse.

De deltagende kommuner er anonyme og ligeledes gælder for de deltagende pædagoger.

Hvem udfører projektet?

Projektet gennemføres som et samarbejde mellem Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet og University College Nordjylland.

Jens Rasmussen er uddannet lærer, cand.pæd. og ph.d. Har arbejdet i folkeskolen i en årrække. I de seneste mange år har Jens forsket i folkeskole- og læreruddannelsesforhold. Jens er professor på Center for Grundskoleforskning.

Preben Olund Kirkegård er uddannet socialpædagog, lærer, cand. Pæd. og ph.d. Har arbejdet på døgninstitutioner i en årrække. I de seneste mange år har han uddannet og efteruddannet pædagoger og lærere samt deltaget i implementeringen af LP-modellen i Danmark og Norge. Preben er lektor på University College Nordjylland i Afdelingen for Efter- og videreuddannelse.

Helle Kløft Schade er ansat på Center for Grundskoleforskning og er videnskabelig medarbejder på projektet. Helle er uddannet sociolog, og har tidligere arbejdet på SFI – Det nationale forskningscenter for Velfærd.

Hvordan/hvornår kan man finde ud af mere?

Undersøgelsen begynder med litteraturstudiet i løbet af sommer og efterår 2010. I november måned indsamles de kvalitative data. Den kvantitative indsamling af data begynder i foråret 2011.

Resultaterne fra undersøgelsen vil være tilgængelige her på hjemmesiden. Nedenfor er der en oversigt over, hvornår hvilke resultater forventes at foreligge.

- Uddrag fra litteraturstudiet – her på siden i slutningen af januar
- Uddrag fra de kvalitative resultater – her på siden i slutningen af februar
- Uddrag fra de foreløbige kvantitative resultater – her på siden i slutningen af september
- Endelig rapport i slutningen af 2011
- Udkast til international artikel i slutningen af 2011 (publiceres i første omgang ikke).